

İSMET ÖZEL

İşler kötüden
betere gidiyorsa

Topluma olan etki her halükârda yukarıdan aşağıdır. Çünkü toplumun toplum olabilmesi için asgari bir yapılanma gerekli. Yapıyı ise derleyip toparlayıcı kişiler kurar. Kurma faaliyeti de birinin veya birilerinin sözünün geçmesi ile yürür. Dolayısıyla toplum diye bir varlıktan, vakiadan sözedebilmemiz ancak dediğini yaptıran yukarı ve denileni yapan aşağısı ayrımı sayesinde mümkün. Üstelik toplumun bütünleşme gücü yukarı tarafından temin edilmektedir. Giderek gücü temin eden gücü temsil eden hale gelebilir.

Modern toplumda ve modern topluma giden yol üzerinde yönetimler devraldıkları bütünleşmeyi istismar ettikleri oranda baskıcı oldular. Baskıcı oldukları oranda da bütünleşmeye zarar verdiler. Bundan sınıf farkları ortaya çıktı ve bazı zihinlerde hakim sınıfların toplum bütünü yararına bir işlev yüklenmediği düşüncesi doğdu. Buradan da toplum rızası ile devletin doğduğu, bu rıza olmayınca yönetimin meşruiyetini kaybedeceği sonucuna varıldı. Bu tarz akıl yürütmeler ve buna bağlı olarak demokrasi özlemi aşağıdan yukarıya da bir belirleyici etki ulaşabilirmiş yanılısamasına giden yolu açtı. Oysa aşağısı ancak yukarıdan aldığı ancak yükseltebilirdi ve öyle de oldu. Günümüzdeki toplumlar geleksel yönetimlerin uyruklarına sunduğu değerlerin damgasını taşıyor. Uyruklar bu yönetimden ne şekilde etkilenmişlerse, ellerine geçen yetkiyi o şekilde kullanıyorlar.

Tepeden inmecilik fikri de efendilerden değil uyruklardan çıkmıştır. Kapitalizmin geçirdiği aşamalar boyunca zihinlerde modern toplumun nasıl "iyi" olacağına, baskıdan kurtulup nasıl iyileşeceğine dair oluşan siyasi, iktisadi, felsefi önermeler bir gerçekleştirme planına, gerçekleştirme yöntemine muhtaçtı. Tepeden inmecilik demokrasinin iki yüzünden biridir. Esas olan, yapılıp bitirilmiş iş "iyi"nin tespiti sayıldığından ayırım iyiyi hayata geçirme noktasında doğmaktadır. Bu ayırım içinde bazı demokratlar totaliterdir. Onlara tepeden inmece veya "Jacobin" denir. Bazı demokratlar liberaldir ve bu "iyi"leri halka kabul ettirme değil de, istetme yolunu doğru bulurlar. Oysa toplum bütünü söz konusu "iyi"ler dolayısıyla bütünlüğünü koruyarak bir hedefe varma istek ve iradesi yoktur. Olmasına imkan da yoktur. Zira toplumun bir şeyi benimsemesi için o şeyin kendi yukarı tarafından sunulmuş olması gereklidir. Toplum her yukardakini kendi yukarı saymaz, çünkü gerçekten de değildir.

Ama efendilerini etkisiz hale getirmiş bulunan kimi uyruklar bir zaman efendilerinin kendilerine dayattığı değişimin bir benzerini başka uyruklara dayatmak istemektedir. Tepeden inmeciliğin demokratlıktan farkı muhtevadan değil biçimden doğmaktadır. Her ikisi de hedef değil yöntemde zıtlıyorlar. Bu yüzden her demokrasinin başarısı tepeden inmeciliğin başarısı kadardır. Başarısızlığa uğramış bir tepeden inmecilik gördüğümüzde de bunu sertliğe duyulan tepki veya halkın rızasının hiçe sayılması sebebiyle uğranılmış bir başarısızlık sanmayalım. Halk neye razı olacağını yukardan öğrenir. Yukardaki program bütünü hayatıyeti içinse bütünü diğer parçası onu reddedemez. Program uygulanmamışsa, sonuç almada başarısızlığa uğranılmışsa, demek ki bütüne ilişkin bir program yokmuş diyeceğiz.

Netice-i kalam, komutanın gerçekten o ordunun komutanı olması, yetenek ve yeterlilik kadar önemlidir. Aksi halde komuta altında bulunanların mağlubiyeti ikiye katlanacaktır. Onlar yukarıyı hiç etkilemeyecekleri için itaat ettikleri zaman kurşunu alınlarından, isyan ettiklerinde de enselerinden yiyeceklerdir. Dikkat edin modern çağda kendi yöneticileri tarafından ihanete uğramamış toplumlar düşmanları tarafından mağlup edilse bile kolayca kendini toparlıyor. Fakat yöneticilerinin ihanet içinde bulunduğu toplumların kölelikleri kat be kat artıyor. Bir ülkede işler kötüden betere gidiyorsa o ülkeyi yönetenlerin ihanet derecesini ölçmeye girişmek gerekir.